

Lausunto koskee hallituksen kertomusta kielilainsäädännön soveltamisesta 2017, K 18/2017

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. kiittää nöyrästi mahdollisuudesta antaa lausunto ja osallistua kuulemiseen hallituksen kertomukseen kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 liittyen.

Yhdistyksemme tukee myös Kuurojen liiton lausuntoa, sillä ensisijainen kohderyhmämme on kaiken ikäiset viittomakieliset. Haluamme omassa lausunnossamme nostaa esiin muutamia asioita, jotka koskevat nimenomaan suomenruotsalaisia viittomakielisiä. Kannatamme ehdotusta osaamiskeskuksista viidellä eri alueella ja toivomme riittävästi resursseja kohtaamiseen ja palveluun suomenruotsalaisella viittomakielellä erityisesti kaksikielisille alueille sekä alueille, joilla useimmat suomenruotsalaiset viittomakieliset asuvat.

Kielikertomus 2017 kiinnittää huomiota myönteisiin edistysaskeleisiin suomenruotsalaisen viittomakielen osalta. Tiettyjä parannuksia on tapahtunut kielen uhatusta asemasta huolimatta. On kuitenkin olemassa puutteita, jotka kaipaavat huomiota ja selvittämistä.

Kansalaisten ja julkisen hallinnon suhtautuminen viittomakieliin vaihtelee. Olemme havainneet tietämättömyyttä liittyen suomenruotsalaiseen viittomakieleen ja siihen, että Suomessa on kaksi kansallista viittomakieltä. Iloitsemme kuitenkin tiettyjen kaupunkien ja alueiden lisääntyvästä mielenkiinnosta ja osaamisesta sekä pyrkimyksestä tarjota palveluja molemmilla viittomakielillä.

Alla mainitsemme ne alueet, joihin toivomme kiinnitettävän erityistä huomiota puutteiden ja vastuuseen liittyvien epäselvyyksien johdosta.

- **SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTO / TULEVA SOTE-UUDISTUS**

Kielikertomuksen kuvauksen mukaan tietyissä kaupungeissa on edelleen vaikeuksia varata aikaa tai olla yhteydessä terveysasemaan. Vaihtelu on suurta pääkaupunkiseudulla, missä esimerkiksi Helsinki ei tarjoa mahdollisuutta varata aikaa tekstiviestitse tai muussa sähköisessä muodossa. Tietyillä sairaanhoidon aloilla on ensimmäisen fyysisen kontaktin jälkeen mahdollista lähettää viestejä sähköisten palvelujen kautta. Mutta miten soveltuvia ja käyttäjäturvallisia nämä palvelut ovat vanhemmille viittomakielisille, joilla ei ole suurta kokemusta sähköisistä palveluista tai joilla on heikot kirjoitetun kielen taidot?

Viittomakielen tulkkauksen järjestämisen vastuu on epäselvä. On ollut tilanteita, joissa tulkkia ei ole tilattu ja on ollut epäselvää, kenen vastuulla se on. Koemme syrjintänä sen, että tahot, joilla on vastuu palvella erityisesti kuulovammaisia tai kuuroja henkilöitä, eivät tilaa viittomakielen tulkkausta tai eivät riittämättömien viittomakielentaitojen takia pysty kommunikoimaan asiakkaidensa kanssa.

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. -yhdistys on huolissaan siitä, miten tulkkaus järjestetään sote-uudistuksen yhteydessä, kun Kansaneläkelaitos luopuu vastuusta järjestää viittomakielen tulkkausta sairaanhoitoon liittyvissä asioissa ja terveyskeskuksissa ja samaan aikaan viittomakielestä ja tulkin tilaamisesta ei ole laajaa tietoa sairaanhoidossa.

Tälläkin hetkellä tulkin tilaaminen tulkkivälityskeskukseen kautta on haastavaa, kun keskuksessa viitataan sairaalan vastuuseen tilata tulkki.

Toivomme, että lähitulevaisuudessa selvitetään, kenellä on vastuu ja kuka tiedottaa kaikille terveydenhuollon tahoille sekä sosiaalihuollolle, jotta ne olisivat tietoisia viittomakielisten kielellisistä oikeuksista.

- PERHETUKI/KIELENOPETUS

Leviävä tieto suomenruotsalaisesta viittomakielestä johtaa suurempaan mielenkiintoon opiskella kyseistä kieltä. Etenkin perheiden kesken olemme huomanneet tarpeen kielituelle ja kielenopetukselle. Muutamat perheet ovat aikaisemmin saaneet tukiviittomien opetusta kotona, osittain ruotsin kielellä. Yhdenmukaisen materiaalin puuttuminen on muodostunut ongelmaksi. Kotiopetukseen oikeutetut henkilöt tuottavat usein omia materiaaleja lähtökohtanaan suomalainen viittomakieli, mikä johtaa siihen, että perheet ovat oppineet suomalaisia viittomia ruotsalaisilla suunliikkeillä ja lausumisilla. Suomenruotsalaiseen viittomakieleen siirtyminen on hidasta, kun materiaalia ei aina ole saatavilla eikä riittävää kielitaitoakaan. Erilaisista ratkaisuista huolimatta puhutun/viitotun kielen sekoittaminen ei käytännössä ole hyvä kielimalli. Oikeus kotiopetukseen ja sen harjoittamiseen eroaa eri kunnissa. Kuurot ja viittomakieltä käyttävät kuulevat (CODA) suomenruotsalaiset suljetaan usein pois, kun edellytyksenä on, että ainoastaan tulkin koulutuksen saaneet ja tietyt kriteerit täyttävät henkilöt saavat antaa tukiviittomien tai viittomakielen opetusta. Toivomme muutosta, jossa opettajien laatu varmistetaan ja se, että he ovat etupäässä suomenruotsalaisia viittomakielisiä. Ottaen huomioon, että suomenruotsalaiseen viittomakieleen koulutettujen viittomakielen tulkkien määrä on hyvin alhainen, on opettajien määrä epätasaisesti jakautunut, mikä voi johtaa suomalaisten tukiviittomien / suomalaisen viittomakielen käyttöön ruotsinkielisissä perheissä.

Kielituen ja kielenopetuksen tarve on suuri perheissä, joissa äidinkielenä on viittomakieli toisen tai molempien vanhempien ollessa kuuroja ja lapsen/lasten ollessa kuulevia. Tämä asettaa vaatimuksia viittomakielisten lasten oikeuteen viittomakielen opetukseen. Tilanne vaihtelee eri paikkakunnilla. Myös päiväkotitasolla olemme todenneet suuria puutteita resursseissa liittyen viittomakielentaitoihin henkilöihin sekä halukkuuteen kohdata vanhempia ja heidän tarpeitaan. Esimerkiksi Helsingissä useimmat päiväkoti-ikäiset kuurot/kuulovammaiset ja CODA-lapset ovat eri päiväkodeissa, eikä vanhempien halusta ja pyrkimyksistä huolimatta ole ryhdytty toimenpiteisiin tai osoitettu joustavuutta lapsille yhteisen paikan perustamiseksi. Kielituki ja ryhmäidentiteetti ovat tärkeitä lapsille, ja poikkeuksia on tarpeen mukaan tehtävä.

Tukiviittomien ja suomenruotsalaisen viittomakielen opetuksesta puuttuu yhtenäinen materiaali. Tiedämme monia opettajia ja ryhmiä, jotka ovat tuottaneet omat materiaalinsa. Resursseja tarvitaan yhtenäisen materiaalin takaamiseksi koko maassa. Tässä asiassa ei ole selvää vastuuta. Emme tiedä suomenruotsalaista viittomakieltä käyttävien henkilöiden tarkkaa määrää, mutta luku on korkeampi kuin kuurojen suomenruotsalaisten määrä, sillä myös lapset, omaiset ja muut henkilöt käyttävät suomenruotsalaista viittomakieltä. Saadaksemme paremman katsauksen käyttäjien määrästä ja maantieteellisestä jakautumisesta tarvitsemme kartoituksen, joka auttaa jakamaan resurssit sinne, missä niitä tarvitaan.

- KIELENHUOLTO/TUTKIMUS

Suuri osa kielen säilymisestä ja kehityksestä sisältää kielenhuoltoa ja kielitutkimusta. Tästä ei mikään taho vielä selvästi vastaa. Katsomme, että asiassa kaivataan yhteensovittamista ja resursseja. Suomenruotsalaisella viittomakielellä ei tänä päivänä ole omaa kielenhuoltoa tai tahoja, joka tarjoaa tutkimustietoa ja kielineuvontaa. Kuurojen liitolla on hanke, joka osaltaan on huolehtinut tutkimustiedosta, mutta hankkeen tulevaisuus on epävarma.

- TULKKAUS/TULKKIKOULUTUS

Suomen tulkikoulutuksessa toivomme erityisesti selvitystä ja panostusta lisäkoulutukseen suomenruotsalaisen viittomakielen osalta. Vuonna 2018 alkaa koulutus, mutta se on vain kertaluonteinen. Tarve (uusille) viittomakielisille tulkeille, jotka hallitsevat myös suomenruotsalaisen viittomakielen, on edelleen olemassa.

Koska yhdistyksen yhteistyökumppanit ovat saaneet tukea hankkeisiinsa vahvistaakseen suomenruotsalaista viittomakieltä, se tunnetaan laajemmin ja sitä käytetään aktiivisesti enemmän. Haluamme jatkossakin turvata tukia ja panostuksia kielen käytön kehittämiseksi eri alueilla. Tarve on suuri erityisesti vanhemmilla ihmisillä ja lapsilla/nuorilla, ja haluamme kiinnittää huomiota heidän kielellisiin oikeuksiinsa. Heidän tulee saada tietoa ja opetusta sekä yhteiskuntapalveluja äidinkielellään.

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f.

Lena Wenman
Puheenjohtaja

Magdalena Kintopf-Huuhka
Toiminnanjohtaja